

FORTIFICAȚIILE LIPOVEI ȘI TIMIȘOAREI ÎN PREAJMA CUCERIRII OTOMANE (1551)

Adrian Magina*

Cuvinte cheie: *Timișoara, Lipova, fortificații, secolul al XVI-lea.*
Keywords: *Timișoara, Lipova, fortifications, 16th century.*

Fortifications of Lipova and Timișoara on the Eve of Ottoman Conquest (Abstract)

Timișoara and Lipova, until their conquest by the Ottomans, were the major urban centres of the plain Banat. In 1551 the territories of Banat and Transylvania came under the direct administration of the Habsburgs. In this context king Ferdinand sent a number of engineers to restore or strengthen the fortifications threatened by Turks. One of these engineers was Sigismondo Prato of Pisa which in summer of 1551 was engaged restoring the fortifications of Lipova and Timișoara. He wrote several reports to Ferdinand of Habsburg, preserved today in the archives of Vienna, where he describes the situation encountered in Banat (details about territory, the status of defensive system of Lipova and Timișoara, the fortifications, measures to improve the situation etc). Two of these letters, written in Latin, are published as annex of the study.

Despite efforts of Habsburg authorities to improve the defensive systems of the two towns, a year later, in 1552, a large ottoman army attacked and conquered the whole plain Banat, including these urban centres.

Timișoara și Lipova au fost, până la cucerirea lor de către otomani (1552), cele mai importante centre urbane ale Banatului de câmpie. În cele ce urmează mi-am propus să marchez câteva aspecte legate de modul în care arătau cele două orașe, mai exact fortificațiile lor, în preajma cuceririi otomane. În general a existat în istoriografie un viu interes pentru sistemul defensiv al celor două centre bănățene. Cele mai multe date despre aspectul medieval al fortificațiilor Timișoarei și Lipovei provin din diverse surse ale secolului al XVI-lea, fiind apoi extrapolate și suprapuse la realitatea anterioară. În privința modului cum arătau cele două orașe, mai ales fortificațiile lor, istoriografia a rămas multă vreme tributară informațiilor puse în valoare de către Ascanio Centorio¹.

Cele două documente supuse atenției aici nu sunt cu totul necunoscute. Informațiile cuprinse în ele au fost puse în valoare de către istoriografia maghiară, în special cea care s-a ocupat de istoria și arhitectura militară², fără a fi editate până în

prezent. Toată istoriografia este de acord că fortificațiile celor două orașe datează din evul mediu. În special asupra Timișoarei medievale s-a scris destul de mult³ așa că mă voi limita la situația din secolul al XVI-lea.

Cadrul geografic este foarte diferit în cazul celor două centre urbane. Ambele sunt așezate pe văile unor râuri dar asemănarea geografică se oprește aici. În ciuda faptului că se afla pe malul Mureșului, Lipova era construită pe teren solid. Inginerul italian Sigismondo de Prato remarca faptul că orașul e bine populat (*domus vero omnes plenae sunt habitatoribus*) iar regiunea este bună, fertilă, frumoasă și cu mulți țărani (*regio culta est et referta colonis, bona et fertilis ac pulchra*)⁴. Situația Timișoarei era sensibil diferită. Toate sursele de epocă sunt în acord și situează orașul de pe malul Begăi într-o zonă mlăștinoasă, supusă colmatărilor. La hotărnicia din 1539 dintre Timișoara și posesiunea Nemethi, într-un teritoriu foarte restrâns,

* Muzeul Banatului Montan Reșița, Bd. Republicii nr. 10; e-mail adimagina@gmail.com.

¹ Ascanio Centorio degli Ortensi, *Commentarii della guerra di Transilvania*, Veneția (1555).

² Maggiorotti Leone Andrea, Banfi Florio, *Le fortezze di Temesvár e di Lippa in Transilvania. Atti dell'Istituto di Architettura Militare*, Roma (1935); Marosi Endre, *Italiai*

hadiépítészek részvétele a magyar végvárrendszer kiépítésében 1541–1592 között. *HK XXI (1974)*, 28–73; Szántó Imre, *A Temesvidék és a Maros-völgy várainak török uralom alá jutása 1552-ben. Századok 105/1 (1971)*, 16–56.

³ O trecere în revistă asupra fortificației medievale la Petrovics István, *Középkori Temesvár. Fejezetek a Bega-parti város 1552 előtti történetéből*, Szeged (2008), 31–42.

⁴ Anexa I.

apar pomenite nu mai puțin 5 cursuri de apă (Bega, Fook, Ispotalfook, Behela și Rohocza)⁵. În cronica sa, scrisă la mijlocul secolului al XVI-lea, *Tinódi Sebestyén vorbește despre Timișoara ca un oraș înconjurat de ape*:

Ím az Temesvár Temes vízben vagyon,
Az víz körüle nagy folyásba vagyon,
Napkelet felől Sziget város vagyon,
Az felszél felől derék várak vagyon.
.....
Vár, város között egy szép vízvár vagyon⁶

Era Timișoara situată pe râul Timiș,
Înconjurată de un mare curs de apă,
La răsărit era Insula orașului,
În partea de sus era o cetate măreață
.....
Între cetate și oraș o frumoasă cetate de ape era.

Părerea sa concordă cu a geografului otoman Bartınlı Ibrahim Hamdi care observă că Timișoara se afla „pe o insulă, în mijlocul unui râu adânc ... fiind inaccesibilă din pricina mocirlei și a stânjeneilor, dar și din cauza mulțimii păpurișului”⁷. De aceeași problemă, a locului mlăștinos, s-a izbit și inginerul italian Sigismondo de Prato venit să fortifice așezarea: *sita est autem in loco palustri*⁸. Un funcționar austriac nota și el, în 1551, evidența de necontestat a prezenței apelor: „cale de o jumătate de milă germană bătută nu se află decât o mlaștină adâncă, prin care nu se poate nici merge, nici trece cu căruța, nici călări”⁹. În ciuda nenumăratelor probleme ridicate de terenul mlăștinos regiunea Timișoarei era bine populată (*regio ista abundans hominibus*), așa cum remarca același inginer italian¹⁰. Consecința situației într-o zonă expusă apelor s-a resimțit însă în modul cum a fost construit orașul și fortificația sa.

Orașele și fortificațiile

Despre modul cum arăta Lipova există puține mărturii. Știm că orașul era înconjurat de ziduri, așa cum reiese dintr-un document din anul 1548. Atunci e amintit faptul că strada Sf. Ludovic se afla în apropierea zidului cetății (*murus civitatis*)¹¹. Ascanio Centorio descrie cetatea ca fiind compusă din trei părți: una ovală, alta pătrată și un mic castel. Partea ovală avea circa 600 de metri pe lungime și 125 pe lățime, înspre Mureș nedisponând de zid ci doar de o simplă palancă¹². În 3 august 1551 sosește la Lipova inginerul italian menționat anterior, Sigismondo de Prato din Pisa, venit să refacă fortificațiile cetăților și orașelor bănățene. El făcea parte dintr-o serie de ingineri și arhitecți militari aduși de autoritățile habsburgice pentru a îmbunătăți sistemul de fortificații din regatul ungar¹³. De la bun început observă că Lipova este dificil de fortificat, mai ales că în sistemul de apărare al orașului trebuia integrat și un deal din apropiere, fără includerea căruia nici un fel de soluție defensivă nu ar fi fost folositoare. Tot el remarcă faptul că în partea de nord, între cele două brațe ale Mureșului, nu exista decât o palisadă făcută după tipicul ungar (*modo hungarico*), adică din pământ și lemn. Celelalte ziduri ale orașului erau din piatră înconjurată cu șanțuri¹⁴. Din relatarea inginerului italian rezultă că Lipova era relativ bine fortificată, punctul mai puțin apărat fiind în partea de nord unde lipsa zidurilor de piatră era compensată de prezența Mureșului.

Despre modul cum era fortificat orașul de pe Bega mărturiile sunt ceva mai numeroase. Vechea incintă medievală, cu aportul unor meșteri italieni, a trecut în secolul al XV-lea printr-o serie de reamenajări. Aglomerarea urbană era compusă din cetate și oppidum-ul cu suburbiile sale: Palanca Mare și Palanca mică¹⁵. Cu ocazia atacului țărănesc din 1514 se vorbește despre faptul că cetatea era dublu fortificată: *Arx duplici vallo, duplici circumdata murro*¹⁶. Stephanus Taurinus, cel care

⁵ Adrian Magina, Hotarele și domeniul orașului Timișoara în anul 1539. *Banatica* 19 (2009), 74.

⁶ *Tinódi Sebestyén*, Az vég Temesvárban Losonczi Istvánnak haláláról. *Cronica, Kolozsvár (1554), versurile 233–236, 240.*

⁷ Cristina Feneșan, Bartınlı Ibrahim Hamdi, a geographer of the Timișoara vilayet, material aflat în curs de publicare în suplimentul revistei *Transylvanian Review* (2013).

⁸ Vezi anexa II.

⁹ Costin Feneșan, Timișoara în amurgul Evului Mediu. Concluzii. Forin Drasovean, Costin Feneșan, Alexandru Flutur, Alexandru Szentmiklosi, G. El Susi, Zs. Kopeczny, Hedy M-Kiss, Raoul M. Septilici, Niculina Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu*, Timișoara (2007), 334, nota 2.

¹⁰ Vezi anexa II.

¹¹ Adrian Magina, Documentele autorităților urbane din Lipova 1455–1548, material în curs de publicare în *Banatica* 23 (2013).

¹² Maggiorotti, Banfi, *Le fortezze*, 24.

¹³ Pentru acești ingineri și locurile unde au lucrat a se vedea Marosi, Itáliai hadiépítészek, passim; Banfi Florio, Olasz katonai építészek Erdélyben. *Erdélyi Múzeum* 37 (1932), 194–307; Kovács András, Mircea Țoca, Arhitecți italieni în Transilvania în cursul secolelor al XVI-lea și al XVII-lea. *Studia*, Seria Historia, 18 (1973), 19–36.

¹⁴ Vezi anexa I.

¹⁵ Feneșan, Timișoara, 339–340; Maggiorotti, Banfi, *Le fortezze*, 10–18; Czimer Károly, *Temesvár megvetele 1551–1552. HKVI* (1893), fasc. 1, 53–54.

¹⁶ Stephanus Taurinus, *Stauromachia*, Vienna, 1519, liber IV, fol. XXVII.

menționează acest fapt, se referă probabil la șirul dublu de palisade care înconjură cetatea¹⁷, care nu putea fi construit decât din pământ. Patruzeci de ani mai târziu *Tinódi sublinia faptul că orașul are trei porți și două bastioane din pământ:*

Három kapuja az várasnak vagyon,
És két bástyája földből rakott vagyon¹⁸.

Tot despre trei porți și bastioane de pământ vorbește Nicolaus Istvánffi: „maius oppidum tres habet portas, quarum duas propugnacula crassiora, e terra materiaque jussu Castaldi ab Hispanis constructa”¹⁹. Centorio descrie la rândul său orașul înconjurat de ziduri cu bastioane, într-o parte fortificația fiind construită după modul cel vechi „di quadrelli all’antica”²⁰, aproape sigur materialul folosit fiind pământul și posibil cărămida. În completarea acestor informații vine și mărturia lui Juan Villela, fratele lui Bernardo Villela de Aldana, care remarca că fortificațiile Timișoarei sunt înconjurate de apă și șanțuri²¹. Fără îndoială cea mai completă descriere asupra fortificațiilor orașului și cetății o avem de la același inginer italian, Sigismondo de Prato. El ajunge în Timișoara în 13 august 1551 și trimite imediat o scrisoare către Ferdinand de Habsburg, în care îi explică situația de la fața locului²². Astfel cetatea era apărată de ziduri și 2 bastioane, dispuse în partea de sud, probabil aceleași de care vorbeau sursele anterioare. Fiind așezat în loc mlăștinos era ușor de apărat, fiind înconjurat de apele râului Timiș și de șanțuri înspre sud. Spre nord râul Bega se ramifica între cetate și oraș (oppidum). Zidurile orașului erau în general bune (*oppidum circumdatum est muro latericium bono*), cu o grosime de 4 picioare (peste un metru), înspre sud înălțimea lor fiind variabilă. În partea de nord exista și palisadă, fixată în pământ, după modul maghiar (*modo hungarico*). Pentru a putea fi apărat eficient inginerul italian

considera că ar fi nevoie de șapte bastioane, care din cauza ploilor continue și a timpului scurt nu era sigur că le va putea face. În plus nu erau suficiente tunuri, pulbere, ghiulele și muniții. În septembrie același an, Ferdinand îi scria generalului Castaldo și îi cerea să se ocupe cu deosebită grijă de fortificarea Lipovei și Timișoarei. Probleme mai serioase existau în cazul orașului de pe Bega. În aceeași scrisoare regele amintea că i-a scris inginerul Sigismondo de Prato (*Sigismundus, ingeniarius noster scribat*) și i-a transmis că nu a putut fortifica orașul așa cum plănuia. În cazul Lipovei situația era mai bună cetatea putând fi făcută inexpugnabilă (*inexpugnabilem fieri posse*)²³. În septembrie același an, inginerul italian trimitea lui Ferdinand două epistole în limba spaniolă în care îi descria din nou situația fortificațiilor din Timișoara și a împrejurimilor²⁴. Potrivit lui Szántó Imre fortificațiile Timișoarei nu puteau fi foarte puternice. El se bazează pe faptul că la finalul anului 1551 Ferdinand i-a scris lui Castaldo și i-a amintit de o informație a aceluiași Sigismondo de Prato care îi transmisese regelui că dacă cetatea era pierdută era pierdut și orașul²⁵. Lucrările executate la fortificațiile Timișoarei și-au dovedit totuși eficacitatea în cursul toamnei anului 1551, când orașul a rezistat cu succes asediului otoman. În ciuda acestui succes deznodământul era inevitabil. În anul următor o puternică armată turcească a atacat din nou în direcția Banatului. Pregătirile apărătorilor nu s-au lăsat așteptate. În mai 1552 Maximilian îi scria lui Castaldo cerându-i să urgenteze lucrările la fortificațiile Lipovei și Timișoarei²⁶. Luna următoare Bernardo de Aldana anunța că fortificațiile Lipovei și Timișoarei au fost aprovizionate în eventualitatea unui nou asediu²⁷. În final superioritatea otomană și-a spus cuvântul căci, după trei săptămâni de asediu, orașul de pe Bega, împreună cu toată partea de câmpie a Banatului, au fost cucerite, fapt ce a marcat începutul unei noi pagini din istoria provinciei.

¹⁷ Francesco Grisellini, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Timișoara (1984), 62.

¹⁸ *Tinódi*, Az vég Temesvárban, versurile 238–239.

¹⁹ Nicolaus Isthuanffi, *Regni Hungarici Historia*, Coloniae Agrippinae (1724), 200; în traducere românească la Feneșan, Timișoara, 334, nota 1.

²⁰ Centorio, *Commentarii*, 106; Maggiorotti, Banfi, *Le fortezze*, 21.

²¹ *Memorial histórico español*, X, ed. Pascual de Gayangos, Madrid (1857), 504: „sus baluartes fuera de los muros que de uno en otro se respondiesen, hasta un castillo que tiene; y el rio que pasa junto á los muros lo hizo echar mas afuera por los burgos haciendo muy grandes fosos, por los quales designaba tornar á echar el rio”.

²² Anexa II.

²³ Országos Széchenyi Könyvtár, Budapest, Kézirattár, fond 432/32, *Pesty Frigyes kivonatai a bécsi állami levéltárból 1532–1602*, f. 32r–v.

²⁴ *Ibidem*, f. 32v–33r.

²⁵ Szántó, *A Temesvidék*, 28.

²⁶ Barabás Samu, *Erdély történetére vonatkozó regeszták 1551–1553. TörtTár* (1892), 151.

²⁷ *Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hungarica. Allgemeine Akten*, fasc. 64, konv. B, f. 163: La fin del mayo serran bechos todos los bastiones que eran menester en Temessuar y al castillo de Lyppa, adonde Nicolao Cherepuit Rasciano bizo poner tanto trigo y avena que bien podiera bastar para mucho tiempo allende de la que quedo del frayle quera tanta provision queono exercito ternia que comer por dos meses.

ANEXE

I

1551, 11 august, Lipova

Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hungarica. Allgemeine Akten, fasc. 59, konv. A, f. 49–50.

Sacra Regia Maiestas

Cum ad diem tertiam praesentis mensis Augusti Lippam essemus ingressi, ne contuli ad iuspiciendum situm tam extrinsecus quam intrinsecus et undetur mihi locus ille valde ineptus et dificietis ad fortificationem, quia ab ortu est mons quidam propugnaculis nimis propinquus, ut pote qui longuis distat centum et septuaginta passibus, eius mensurae, quibus mensurantur moenia Viennensia qui mons verberat oppidum et partem cortinae versus septentrionem. Propterea si regia vestra maiestas voluere tenere oppidum illud, necesse est occupare ac tenere iam dictum montem, habet enim terram ad fortificationem admodum idoneam ita ut melior esse nequeat, nec non eam commoditatem, quod potest tueri oppidum ab oriente et meridie ac prohibet hostes ex utraque parte castra metari. Caeterum a septentrione fluvius est, ad praesens quidem non valde altus, siquidem in duas diffunditur partes et tamen prior fluvius ab oppido distat sexaginta sex passibus. Porro infra duos illos fluvii ramos est quaedam anima terrae lata quinquaginta duos passus et deinde posterior fluvius qui plus aque rapit latus est unum et quinquaginta passus, licet pars illa moeniorum quae fluvium spectat, munita est palis modo hungarico non satis expleta terra, sed reliqua moenia totum ambientia oppidum sunt ex lapidibus constructa et parum valida, densa quatuor pedes nullius momenti, attamen verum est, quod infra muros in fossa est spatium terrae quatuor pedum, quinque alicubi sex et plurimum etiam, ex quo posset fieri agger et extrinsecus applicari muro, sicut Viennae est, fossa ipsa non patet ad summum ultra octo passus et terra coniecta est foras, ita ut maiori sit usui hostibus quam oppido, eamque opus est auferri, ad ampliendam fossam ac partem illius intro portari pro extruendo aggere ad muros reliquam vero pro conficiendo extrinsecus eiusmodi aggere, verum fluvium versus propter defectum terrae non poterit fieri tale opus, propter longinquitatem loci. Porro oppidum ipsum habet magnam commoditatem descendendae Transilvaniae, quia illac est transitus in Transylvaniam, qua etiam ingressus est anno praeterito passa Budensis, situs est spaciosus et copiosus victualibus, licet non frequenter habitatus, ex quo oppidum scatet hortis, domus vero omnes plenae sunt habitatoribus. Dominus Ioannes Baptista Castaldus locumtenens reveredis vestrae maiestatis mihi summo studio opus iniunxit si mihi fuerit iniunctum et modus fuerit faciendi, exequar id quod debeo. Regio culta est et referta colonis, bona et fertilis ac pulchra et nullo pacto deserenda, quia

hac amissa regia vestra maiestas facturam est magnam iacturam, si regia vestra maiestas mihi mandarit ut manum adhibeam operi, efficiam aspirante divina gratia opus quod sit tutam. Hactenus nondum pervenimus ad Themiswar, quando pervenerimus eo facturus sum, id quod obligatus sum. Tueram ad videndum cum domino Aldana magistro campi regiae vestrae maiestatis in Hungaria Albam Iuliam, quae demandata est Alexandro, is tum non aderat, Cibinium scilicet profectus, situs illius urbis a natura non potuisset pulchrior et quemadmodum natura ipsum condidit, ita requirit vestitum, quod tantum circa urbem fit et ab ortu patet et quantum fecerint in centum annis in quatuor diebus ex illa parte perdentur. Nihil amplius dicam ne maiestati vestrae videar aliis obtrectare, sed ita est. Tui etiam in Zessebes urbe multis aquis circumdata, ibi non vidi nec cognovi mentem dicti Alexandri Cibini vero non fui, non habeo quid pronunciem, si bene fuerit placem, sin minus doleo regiae vestrae maiestatis causa. Ex Georgio Widner, qui postquam Vienna discessit ad praesentem usque diem nos quocumque secutus est regia vestra maiestas oretenus omnia intelliget et praesertim de Lippa, qui maiestati vestrae servit fideliter, ab illustrissimo domino Castaldo, sacra maiestas vestra accipiret designationes Lippae et positiones in planum, nescio avita ut est in ipso loco, tamen faciam ut debeo. Supplico regiae vestrae maiesta quod dignetur expedire huc filium meum quia sunt negocia et in Zolnok nihil fit, rogo etiam ipsi dare unum cocchy usque in Themiswar sumptibus maiestatis vestrae mandet, quandaquidem mihi in servitiis maiestatis vestrae hinc inde ad diversa loca est eundem, ut mihi detur currus. Quando discessi Vienna reliqui res meas isthic in hospicio meo, quibus nunc magnopere indigeo, ideo maiestati vestrae regiae denuo supplico, quod iubeat filio meo dari currum, ut possit portare mihi quibus mihi opus est. Regiae vestrae maiestati deosculor manus et omnem praecor felicitatem. Ex Lippa XI augusti 1551.

Per dictum Georgium mitto sacrae regiae maiestati vestrae plantam Lippae, qui poterit omnia reffere oretemus nam ottendi ipsi et dedi informationem.

Excellentissimo Sacrae Regiae Maiestatis Vestrae
humillimus servitor
Sigismundo de Prato vechio Pisanus.

II

1551, 14 august, Timișoara

Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hungarica. Allgemeine Akten, fasc. 59, konv. A, f. 57–58.

Sacra Regia Maiestas

Hac die quae est XIII praesentis mensis intravimus in Themeswar ego statim me contuli ad contemplandum oppidum extrinsecum et arcem posundeque signa ad arcem praeter fortificationem antehac factam, scilicet

ab austro duorum propugnaculorum, ad tangendam et tuendam cum partem arcis, quia destituta est lateralibus defensionibus. Sita est autem in loco palustri, facilis munitu propter paludem et terra apta ad fortificationem, aquis undique circumdata ad occidentem praeterlabitur fluvius Temes, a medidie sunt fossae quaedam, nec non ab ortu fossae, a septentrione praeter fluvis maior ramis inter oppidum et arcem. Dominus Andreas Bathory quam primum appulsem me vocavit ac iussit ut inspiceret quid fieri deberet ex ea parte, quam ego designassem, quia isthic Turcae facillimum haberent accesum, feci itaque quod potui et quod ferre potest situs loci in designatione, ignoro tamen num effici queat, ego sine exequar quod debeo, sed significo regiae vestrae maiestati amisso oppido, arcem quoque perire situm vero oppidi magis idoneum esse non posse, nec terram meliorem ista ab ortu oppidum circumdatum est muro latericium bono, quatuor dumtaxat pedes denso, ab austro quoque habet murum lateritium qui protenditur usque ad arcem fere, partim altum partim humilem, ab occasu aquilone et ortu partim munitum est palis, humi defixis modo hungarico, nullius momenti, porro regia vestra maiestas debet in hoc intendere omnes nervos, ut communiabus hoc oppidum, quia ultimum est quod habet maiestas vestra in Hungaria distans a Belgrado non amplius duodecim miliaribus, aplissimum munitu et terra valde idonea. Ista omnia exposui quoque dominus Andree Bathory, quia regiae vestrae maiestati magno animi ardore et fideliter inservit. Non potui colligere plantam seu designationem vel oppidi propter continuam pluviam, que totam diem et noctem XIII praesentis nunquam cessavit, tamen existimo circa oppidum opus fore septem propugnaculis seu baloardis, quod tamen regiae vestrae maiestati non certum facio, quia propter brevitatem temporis non potui ponere signa seu mustras duorum propugnaculorum a posterioris arcis parte, ut supra exposui, et si non videro plus quam id quod in praesentiarum video, nihil fiet, et maiestas vestra regia amittet et hoc et alia. Foris facturus sum eggerem, sicut intra etiam oppidum, qualis est Viennae, quia situs loci id requirit et necessarium est ita fieri, nec solum opus est fortificatione, sed etiam bombardis, pulvere, globis et munitioibus diversis, ut debet tempore belli, nec non iusto numero militum, alias enim affirmo regiae vestrae maiestati frustra laboratum iri regia vestra maiestas non aegre ferat, quia hic sunt

paucae bombardae quaedam absque globis et pulvere, et si non adhibita fuerit diligentia de provisione ac praeparatione, eorumque dixi, nihil erit quod non contigat, deus tunc defendat. Nec oportet opus ipsum cunctanter vel tande inchoare, ita ut negligenter procedat, sed simul laborare circa oppidum et arcem et statim ad finem perducere, quia regio ista abundant hominibus et facile simul undique cingi potest. Nam quando fit fossa, extruitur una quoque ipse agger cum propugnaculis ac multo minus impendetur operae, ex quo iam non nihil terrae sit ex fossis egestum. Quam primum propter tempestatem mihi licuerit, faciam ipsam plantam et mittam regiae vestrae maiestati volente Deo. Putaveram me quoque ut alios qui regiae vestrae maiestati inserviunt, habiturum aliquem ex meis murariis et intrepretem unum pro commodiore expeditione negotiorum regiae vestrae maiestatis. Non equidem peto mihi dari pro solutione pecunias aut alios res sed quomodo alii habent unum, qui peritus sit linguae Hungaricae, ut si quando voluero quod facere aut dicere ipsi intelligat et possit proferre et unum ex meis murariis, qui valeat exequi quod ordinavero. Video me excidisse gratia maiestatis vestrae, licet nihil tamen admiserim, quapropter non possim comparere apud maiestatem vestram, qui nimirum servio et serviri fideliter et si regia vestra maiestas non prospiciet de eis quibus dixi et meis quoque rebus, quam primum expediero ea quae debeo, reverter ad maiestatem vestram quia nequeo grabis hic morari, quando serviero totum mensem septembrem, ignoro quis mihi postea satisfactorus sit, quia hic oportet providere de pecuniis, si quis velit habere res neostariat.

De fossis quae fieri debent ad oppidum Lippa, si extruantur propugnacula nil significari. Ideo nunc repeto si maiestas vestra non occupaverit montem, omnis ofera ludetur. Georgius Widner cui omnia astendi, poterit evidentius declarare regiae vestrae maiestati situm istum. Porro eidem regis maiestati denuo commando filium meum quod dignetur iubere ipsi dari unum cocchy, ut possit mitu afferre res meas Viennae relictas, quia iis magnopere indigeo et simul deosculor manus Sacrae Regiae Vestrae maiestatis, eidem unacum universa prole felicitatem optans. Ex Themeswar, XIII, die Augusti, 1551.

Verso: Traductio literarum Sigismundi de Pratovechio ad regiam maiestatem de 14 Augusti 1551.

